

Deon Meyer

Feniks

A.W. Bruna Fictie

In de middagstilte van 31 december denkt Mat Joubert aan de dood. Zijn handen maken het dienstpistool, de Z88, met mechanische bewegingen schoon. Hij zit in de huiskamer, voorovergebogen in de fauteuil, de onderdelen van het pistool voor zich op de lage tafel, tussen repen stof, borstels en een blik olie. Uit een sigaret in de asbak kringelt een lange, dunne rookpluim op. Boven hem, bij het raam, vliegt een bij met eentonige regelmaat tegen het glas aan, een irritante poging om buiten te komen, in de zomermiddag waar een lichte zuidooster waait.

Joubert hoort het niet. Zijn bewustzijn sleept zich koersloos voort tussen de herinneringen van de afgelopen weken, tussen kronieken van de dood, zijn broodwinning: de blanke vrouw op de keukenvloer, op haar rug, spatel in haar rechterhand, omelet verbrand op het fornuis, het bloed een bijpassende spat kleur in het gezellige vertrek. In de huiskamer de zoon, negentien, in tranen. 'Het was een ongeluk! De Heer is mijn getuige.' De R3 240 in de zak van zijn leren jasje, de dikke rol bankbiljetten, het proces-verbaal van de misdaad.

De man tussen de bloemen: een makkelijker herinnering. De Dood Met Waardigheid. Mat ziet opnieuw de rechercheurs en agenten op het open industrieterrein tussen de grauwe fabrieksgebouwen. Ze staan in een kring, kniediep tussen de veldbloemen die zich geel, wit en oranje omhoogwurmen. In het midden van de gerechtelijke cirkel ligt het lijk van een kleurling, van middelbare leeftijd, klein van gestalte. Een lege fles brandewijn in de hand, het gezicht naar beneden gekeerd, een wang tegen de grond gedrukt.

Zijn ogen zijn dicht. In zijn andere hand omklemt hij enkele bloemen, die ondertussen verwelkt zijn.

Het zijn de handen die Mat zich het best herinnert.

Het strand van Macassar. Drie mensen. De stank van verbrand rubber en verkoold vlees die nog altijd in de lucht hangt, de groep van het gerecht en de media die met de wind mee een wagenkamp trekken rond de gruwel van de veelvuldige halssnoermoorden.

De handen. Klauwen. Naar de hemel uitgestrekt in een versteende smeekbede om verlossing.

Mat Joubert is het leven moe. Maar hij weet wel dat hij zó niet wil sterven. Met duim en middelvinger stopt hij vijftien korte, dikke 9mm-patronen een voor een in het magazijn. De laatste glanst een ogenblik in de middagzon. Hij houdt de patroon op ooghoogte, de duim onderaan, de wijsvinger bovenaan, en kijkt naar het roestbruine loodpunt.

Hoe zou het zijn als je de donkere bek van de Z88 tegen je lippen drukt, zonder hem tegen de tanden aan te duwen, en je de trekker overhaalt, voorzichtig, langzaam, eerbiedig? Zou je de loden kogel voelen? Pijn? Zouden er nog gedachten door de onbeschadigde delen van je brein flitsen? Jou beschuldigen van lafheid net voor de nacht je omsluit? Of zou het zo vlug voorbij zijn dat de klank van het schot niet eens van vuurwapen naar oor naar brein gaat?

Hij vraagt zich af: Was het voor Lara zo?

Ging haar licht simpelweg uit zonder dat ze wist van de hand op de schakelaar? Of wist ze het wel en heeft ze in het korte moment tussen leven en dood alles gezien? Misschien berouw gekregen, of een laatste keer spottend gelachen?

Hij wil er niet aan denken.

Morgen begint een nieuw jaar. Daarbuiten lopen mensen rond met voornemens, dromen, plannen, geestdrift en hoop op een nieuw tijdperk. En hij zit hier.

Morgen wordt alles anders, op het werk. De nieuwe baas, de politieke aanstelling. De anderen kunnen het nergens anders meer over hebben. Voor Joubert maakt het weinig uit. Hij wil niets meer weten. Niet over de dood en niet over het leven. Het was gewoon nog iets extra's dat hij moest proberen te overleven, nog iets om rekening mee te houden, nog iets om de fut uit zijn leven te persen en het Grote Roofdier dichterbij te lokken.

Hij duwt het magazijn met de palm van zijn linkerhand keihard in de kolf, alsof hij zijn gedachten met geweld een andere richting uit wil sturen. Hij schuift het vuurwapen in de leren holster. De olie en de lappen gaan weer in de oude schoenendoos. Hij trekt aan de sigaret, blaast de rook in de richting van het venster. Dan ziet hij de bij, hoort hij hoe de toonhoogte van de vleugels door uitputting afneemt.

Joubert staat op, trekt de vitrage opzij en doet het raam open. De bij voelt de warme wind, maar probeert nog steeds bij het verkeerde raam een weg naar buiten te vinden. Joubert draait zich om, neemt een olielap en wappert er voorzichtig mee voor het raam. De bij komt tot voor de opening en zwiept naar buiten. Joubert doet het venster dicht en trekt het gordijn recht.

Hij kan ook ontsnappen, denkt hij. Als hij wil.

Bewust laat hij ook dit inzicht wegsijpelen. Maar het is genoeg om hem impulsief te laten beslissen. Hij zal vanavond even langsgaan bij de buurtbarbecue. Even maar. Vanwege oudjaar.

De eerste stap in de herrijzenis van Mat Joubert is van fysieke aard. Tegen zeven uur loopt hij door de bomenrijke straat in de middenklassenbuurt Monte Vista naar het huis van de Stoffbergs. Jerry Stoffberg van Stoffberg en Mordt, begrafenisondernemers in Bellville. ‘Wij zitten in hetzelfde vak, Mat. Alleen verschillende takken,’ zegt hij vaak.

De deur staat open. Stoffberg ziet Joubert binnenkomen. Ze groeten elkaar, stellen de gebruikelijke vragen.

‘De zaken gaan goed, Mat. Goede tijd van het jaar. Het lijkt wel of ze zich vastbijten tot nét na de feestdagen,’ zegt hij terwijl hij het bier dat Joubert heeft meegebracht in de koelkast zet. De ondernemer draagt een schort met als opdruk: DE SLECHTSTE KOK TER WERELD.

Joubert knikt alleen maar, hij heeft dit al vaker gehoord en haalt de kroonkurk van de eerste Castle van die avond.

De keuken is warm en gezellig, een middelpunt van pret en vrolijkheid. Vrouwenstemmen vullen het vertrek. Kinderen en mannen ontwikkelen behendigheid om door de gesprekken en de rituele voorbereidingen van de vrouwen heen te laveren. Mat Joubert navigeert naar buiten.

Zijn bewustzijn is naar binnen gekeerd, zijn waarneming ingetrokken als de voelhoorns van een insect. De warmte en de huiselijkheid gaan aan hem voorbij.

Buiten bewegen kinderen als schaduwen in poelen van licht en duisternis, volgens leeftijd in eskaders opgedeeld maar verenigd in zorgeloze uitbundigheid.

Op de donkere veranda zitten tieners in een ongemakkelijk, schuchter niemandsland tussen kindzijn en volwassenheid. Joubert merkt hen even op omdat hun onhandige pogingen om ontspannen te lijken hen verraden. Ze hebben een overtreding begaan. Hij concentreert zich, tot hij beseft wat ze precies proberen te verbergen: de glazen op de tafel zijn met een verboden inhoud gevuld. Twee, drie jaar geleden zou hij hierom geglimlacht hebben, zich zijn eigen puberteit hebben herinnerd, maar nu trekt hij alleen maar zijn voelhoorns in.

Hij gaat in de kring van mannen rond het vuur staan. Ieders paspoort tot die groep is het glas in zijn hand. Ze staren allemaal naar het schaap dat naakt en zonder waardigheid aan het spit van Stoffberg draait.

‘Jezus, Mat, wat ben jij lang,’ zegt Wessels, de persfotograaf, als Joubert naast hem komt staan.

‘Weet je dan niet dat hij het geheime wapen is van Berovingen en Moordzaken?’ vraagt Myburgh, de verkeerschef van Bellville, over het vuur heen. Zijn weelderige snor springt bij ieder woord op.

De gezichtsspieren van Joubert trekken samen, ontbloten zijn tanden in een mechanische glimlach.

‘Ja, hij is hun mobiele wegversperring,’ meent Sturridge, de kleine zakenman. Ze lachen eerbiedig.

Kwinkslagen en opmerkingen gaan over en weer over het sissende schapenvlees, ingehouden voorzichtig vanwege het twee jaar oude verlies van Joubert – broederlijke, vruchteloze pogingen om zijn sluimerende geest weer tot leven te wekken.

Het gesprek neemt een rustige wending, Stoffberg draait aan het spit en spuit een geheime saus in het roodbruine vlees, zoals een geneesheer in een patiënt. Sport, schuine moppen, gemeenschappelijke problemen op het werk. Joubert schudt een Winston uit het pakje in de borstzak van zijn overhemd. Hij biedt de mannen om hem heen er een aan. Een aansteker flikkert.

De leden van de vuurkring komen en gaan. Stoffberg draait aan het spit en onderzoekt of het opschiet. Joubert krijgt nog een biertje en gaat er later zelf nog een halen. De keukenactiviteiten van de vrouwen zijn afgenomen. Ze zijn in de aangrenzende televisiekamer beland.

Buiten concentreert het gesprek zich op het schaap van Stoffberg.

‘Het haalt niets uit om het nog eens in te spuiten, Stoffie, het is duidelijk dood.’

‘Ik moet voor zonsopgang eten, Stoffie. Mijn winkel moet morgen open.’

‘Vergeet het maar. Dit schaapje is pas in februari gaar.’

‘Tegen die tijd is dit het zwarte schaap van de familie.’

De ogen van Joubert volgen het gesprek van gezicht naar gezicht, maar hij neemt er niet aan deel. Zo kennen ze hem, stil. Zelfs voor de dood van Lara was hij geen groot prater.

De stemmen van de kinderen worden zachter, die van de mannen luider. Stoffberg stuurt iemand naar binnen om een seintje te geven. Het tempo van de bijeenkomst verandert. De vrouwen roepen de kinderen en lopen met borden, volgeladen met bijgerechten, naar de plaats waar Stoffberg het schaap begint voor te snijden.

Joubert lurkt aan nog een Castle terwijl hij op zijn beurt wacht. De alcohol heeft een waas over zijn zintuigen gelegd. Hij heeft geen honger, maar eet uit gewoonte en uit hoffelijkheid. Samen met een aantal andere mannen zit hij aan een tuintafel.

Binnen klinkt muziek, de rock van de tieners. Joubert biedt weer sigaretten aan. Vrouwen komen mannen halen om te dansen. De muziek binnen veroudert gestaag, maar de decibels niet. Joubert staat op om niet alleen achter te blijven en haalt op weg naar de huiskamer nog een biertje.

Stoffberg heeft de lampen in het vertrek door gekleurde vervangen. Ritmisch bewegende lijven baden in een schemering van rood, blauw en geel. Joubert zit in de eetkamer, zó dat hij uitzicht op de dansers heeft. Het korte lichaam van Wessels schokt spasmodisch in nabootsing van Elvis. De bewegingen van de tieners zijn subtieler. De rok van de knappe, slanke vrouw van Sturridge wordt een ogenblik lang doorschijnend wanneer ze langs een rode lamp danst. Joubert kijkt een andere kant op. De borsten van Yvonne Stoffberg, de dochter des huizes, wippen jeugdig op en neer in een strak T-shirt. Joubert steekt nog een sigaret op.

De gezette vrouw van Myburgh vraagt Joubert voor een traditionele wals. Hij stemt toe. Zij loodst hem behendig tussen de andere paartjes door. Wanneer de muziek verandert, glimlacht ze meevoelend en laat hem gaan. Hij haalt nog een Castle. Het tempo van de muziek vertraagt. De dansers schuiven dicht tegen elkaar aan, luiden een nieuwe fase van de avond in.

Joubert loopt naar buiten om zijn blaas te legen. De lichten in de achtertuin zijn uit. Het vuur onder de restanten van het schaap gloeit rood na. Hij loopt naar een hoek van de tuin, doet zijn behoefte en keert dan terug. Boven het donkere dak van Stoffbergs huis valt een ster. Joubert staat stil en kijkt naar de hemel, maar ziet alleen duisternis.

‘Hallo, Mat.’

Ze verschijnt plotseling naast hem, een nimfachtige schaduw van de nacht.

‘Ik mag toch Mat zeggen? Ik ben al van school.’

Ze staat in het licht van de achterdeur geëtt, haar volle, jonge rondingen in een T-shirt en een lange broek gegoten.

‘Ja,’ zegt hij huiverig, verbaasd. Ze komt dichterbij, tot in de beschermde ruimte van zijn alleenzijn.

‘Je hebt niet één keer met mij gedanst, Mat.’

Hij staat als aan de grond genageld, onzeker, verdoofd door zeven Castles en vele maanden geestdodende zelfbeschouwing. Hij kruist de armen, beschermend.

Zij legt haar hand op zijn arm. De punt van haar linkerborst raakt zijn elleboog lichtjes aan.

‘Jij was de enige man hier vanavond, Mat.’

God, dit is de dochter van mijn buurman, denkt hij. Hij herinnert zich de glazen van de tieners op de veranda.

‘Yvonne...’

‘Iedereen noemt mij Bonnie.’

Voor het eerst kijkt hij naar haar gezicht. Haar ogen zijn op hem gevestigd, glanzend, vol passie en doelbewust. Haar mond is een vrucht, rijp en lichtjes geopend. Zij is geen kind meer. Mooi.

Joubert voelt hoe de vrees voor vernedering zich in hem roert.

Dan schreeuwt zijn lichaam het zachtjes uit, in een roestig ogenblik dat komt en gaat, dat zijn buik een ogenblik lang herinnert aan de bultige vreugden uit het verleden. Maar zijn angst is te groot. Is dit soort leven in hem dood of niet? Hij weet het niet. Het is al meer dan twee jaar... Hij wil weg. Hij opent de armen, wil haar wegduwen.

Zij interpreteert de beweging anders, schuift tussen zijn handen, trekt hem naar zich toe, drukt haar warme, natte mond op de zijne. Met haar fladderende tong dwingt ze hem de lippen te openen. Haar lijf ligt tegen het zijne, haar borsten branden van levenslust.

In de keuken roept iemand een kind en het alarm bereikt de ontwakende geest van Joubert. Hij duwt haar weg en loopt naar de achterdeur.

‘Het spijt me,’ zegt hij zachtjes over zijn schouder zonder te weten waarom.

‘Ik ben al van school af, Mat.’ Er klinkt geen verwijt in haar stem.

Hij loopt als een vluchteling naar zijn huis, zijn gedachten op zijn bestemming geconcentreerd, niet op wat achter hem ligt. Het gejuich van het nieuwe jaar klinkt op. Voetzoekers, zelfs een trompet.

Zijn huis. Hij loopt tussen de bomen en struiken, de perken die Lara heeft aangeplant, worstelt met de sleutel, loopt de gang door tot in de slaapkamer. Daar staat het bed waarin hij met Lara sliep. Daar is haar kleerkast, nu leeg. Daar hangt het schilderij dat zij op de vlooiemarkt in Groenpunt heeft gekocht.

De cipiers van zijn gevangenschap, de wachters voor zijn cel.

Hij kleedt zich uit, trekt een zwarte boxersshort aan, gooit de dekens opzij en gaat liggen.

Hij wil er niet aan denken.

Zijn elleboog voelt nog altijd een ongelooflijke zachtheid, haar tong glijdt weer in zijn mond.

Twee jaar en drie maanden na Lara’s dood. Twee jaar en drie maanden.

Uiterekend diezelfde dag, laat in de middag, vroeg in de avond, had hij in Voortrekkerweg gestaan en over de straat uitgekeken. Hij zag de parkeermeters die zich over een kilometer of langer uitstrekten, zover als hij over de

pijlrechte weg kon zien. De parkeerplaatsen die ze met de kop rechtop en zinloze trots bewaakten, waren allemaal leeg na de werkdag. Toen wist hij dat Lara een parkeermeter van hem had gemaakt.

Twee jaar en drie maanden een parkeermeter – overdag een ergernis, 's nachts nutteloos.

Zijn lichaam wil hem niet geloven.

Als een verwaarloosde machine die kraakt en kucht en stram probeert om de raderen in beweging te krijgen. Zijn onderbewustzijn herinnert zich de oliën die in het brein zitten en wachten, chemische boodschappen van de liefde die bloed en vocht naar het front verschepen. De machine zucht, de ontsteking vonkt flauw, een rad draait.

Hij opent de ogen, staart naar het plafond.

Er zit een virus in zijn bloed. Hij kan de eerste vage symptomen voelen. Nog geen orgaan dat groeit en zelfstandig tegen het materiaal opbokst. Veel-er een trage koorts die zich door zijn lichaam verspreidt, die traag als het getij, de alcohol uit zijn bloedsomloop verdringt, de slaap verdrijft.

Hij draait zich om, staat op om een raam te openen. Een straatlantaarn laat het zweet op zijn bovenlijf dof glanzen. Hij gaat weer liggen, op zijn rug, zoekt verdoving tegen verlangen en vernedering.

Het verlangen in zijn buik en in zijn hoofd zijn allebei even pijnlijk.

Zijn gedachten tollen in het rond, ze komen abrupt tot stilstand.

Emotie, lust en herinneringen versmelten. Lara. Hij mist haar en hij haat haar. Vanwege de pijn. God, zij was zo mooi. Slank, opwindend, een orkaan van passie, een kwelgeest. Een verrader.

De zachtheid van die borst tegen zijn elleboog. De dochter van zijn buurman.

Lara die een parkeermeter van hem maakte. Lara die dood is, waardoor de toestand onomkeerbaar is.

Lara is dood.

Zijn verstand zoekt een uitweg voor die gedachte, voert zijn gedachten naar de mistroostige veiligheid van de grijze depressie waarin hij de afgelopen maanden leerde te overleven.

Maar voor het eerst in twee jaar en drie maanden wil Joubert niet van die vluchtroute weten. De machine heeft bewogen, de grote drijfjas heeft tussen de ruw geworden kogellagers gedraaid, de zuigers zijn in hun cilinder geschoven. De machine is een bondgenootschap met Yvonne Stoffberg aangegaan. Samen vechten ze tegen de naderende grijsheid.

Yvonne Stoffberg fladdert weer in zijn mond.

Lara is dood.

Zo valt hij in slaap. Een tweestrijd zonder winnaar, een nieuwe ervaring.

Ergens op de grens van de slaap beseft hij dat het leven wil terugkeren, maar hij steekt de grens over voor de angst hem kan overvallen.

Recherchebrigadier Bennie Griessel noemt het gebouw van Berovingen en Moordzaken aan de Kasselsvleiweg, Bellville-Zuid, 'het Kremlin'.

Bennie Griessel is de man met de ironische humor, gesmeed in het smidsvuur van negen jaar speurwerk. Bennie noemt de dagelijkse ochtendvergaderingen in de vergaderzaal van het Kremlin 'een circus'.

Maar dit is een cynische opmerking uit de tijd van de ascetische commissaris Willie Theal, over wie de dikke hoofdagent Tony O'Grady ooit zei: *'There, but for the grace of God, goes God.'* Grady had luid gelachen en aan niemand verteld dat hij die kwinkslag van Churchill had gejat. Geen van de rechercheurs wist het in ieder geval.

Deze morgen is anders dan anders. Theal, bevelvoerend officier van Berovingen en Moordzaken, is op 31 december vervroegd met pensioen gegaan en gaat nu groenten telen op een hoeve bij Philippi.

In zijn plaats komt commissaris Bart de Wit, aangesteld door de minister van Wet en Orde. De nieuwe zwarte minister van Justitie. Berovingen en Moordzaken maakt sinds 1 januari ook ambtelijk deel uit van het nieuwe Zuid-Afrika, want Bart de Wit is een voormalig lid van het ANC. Hij heeft zijn partijlidmaatschap opgegeven voor hij het opperbevel aanvaardde, omdat een politiemans onpartijdig moet zijn.

Als Joubert op 2 januari om zeven minuten over zeven de vergaderzaal binnenloopt, zitten veertig rechercheurs al op de blauwgrijze overheidsstoelen die in een grote rechthoek tegen de vier muren gepakt staan. Een gedempt gegons wijdt beschouwingen aan de nieuwe man, Bart de Wit.

Bennie Griessel groet Mat Joubert. Hoofdinspecteur Gerbrand Vos groet Mat Joubert. De anderen gaan door met hun beschouwingen. Joubert gaat in een hoek zitten.

Om precies kwart over zeven komt de hoofdcommissaris in vol ornaat de vergaderzaal binnen. Achter hem loopt commissaris Bart de Wit.

Eenenveertig paar ogen volgen hem. De hoofdcommissaris gaat vooraan staan, naast het televisietoestel. De Wit gaat op een van de twee lege stoelen

ernaast zitten. De hoofdcommissaris groet hen en wenst iedereen een vroo- poedig nieuwjaar toe. Dan begint hij aan zijn toespraak, maar de re- cherchers luisteren niet echt. Hun mensenkennis, hun talent om anderen in te schatten, is op de bevelvoerder toegespitst, want in hem ligt hun professione- le toekomst besloten.

Bart de Wit is kort en schraal van gestalte. Zijn zwarte haar is dun, zowel van voren als van achteren, op de kruin. Zijn neus is een snavel, met een vette moe- dervlek op de grens tussen orgaan en wang. Hij is geen indrukwekkende figuur.

De toespraak van de hoofdcommissaris over een veranderende omgeving en een veranderende politiemacht loopt naar haar einde. Hij stelt De Wit voor. De bevelvoerder staat op, schraapt zijn keel en wrijft met zijn wijsvinger over de moedervlek.

‘Collega’s, dit is een groot voorrecht,’ zegt hij en zijn stem klinkt nasaal en hoog als een elektrische bandzaag. Zijn handen zijn achter zijn rug gevou- wen, zijn korte gestalte is opgericht en kaarsrecht, de schouders naar achter getrokken.

‘De hoofdcommissaris is een drukbezet man en heeft gevraagd hem te willen verontschuldigen.’ Hij glimlacht naar de hoofdcommissaris, die groe- tend naar de deur loopt.

Dan zijn ze alleen, de nieuwe bevelvoerder en zijn troepen. Ze nemen el- kaar op.

‘Goed, collega’s, dan is het nu tijd om kennis te maken. Ik ken u al, ik heb het voorrecht gehad om uw staat van dienst onder ogen te krijgen, maar u kent mij niet. Ik weet hoe gemakkelijk geruchten over een bevelvoerder kun- nen ontstaan en daarom ben ik zo vrij u een korte levensschets te geven. Het is waar dat ik geen ervaring in een politiekorps heb opgedaan. Dat hebt u aan het apartheidsregime te danken. Ik was bezig politiewetenschappen aan de UNISA te studeren toen mijn politieke overtuiging het mij onmogelijk maake- te om in mijn vaderland te blijven...’

De Wit heeft een flauwe glimlach om zijn lippen. Zijn tanden zijn wat gel- lig, maar regelmatig. Elk woord dat hij zegt is afgerond, perfect.

‘In het buitenland, tussen een Gideonsbende van patriotten, heb ik het voorrecht gehad mijn studie voort te zetten. In 1992 maakte ik deel uit van het contingent dat een Brits opleidingsaanbod aanvaardde. Ik was meer dan een jaar lang bij Scotland Yard, mijne heren.’

De Wit kijkt de vergaderzaal rond, alsof hij applaus verwacht. De vinger wrijft weer over de vlek.

‘Vorig jaar heb ik bij Scotland Yard onderzoek gedaan voor mijn doctoraal proefschrift. Ik ben dus op de hoogte van de modernste antimisdaadmethod- en die in de hele wereld worden ontwikkeld. En u...’

De vlekkenvinger tekent een vierkant in de lucht dat hen alle eenenveertig omvat.

‘...zult met die ervaring uw voordeel kunnen doen.’

Alweer een gelegenheid voor applaus. De stilte in het vertrek is oorverdovend.

Gerbrand Vos kijkt naar Joubert. De mond van Vos vormt geluidloos het woord ‘patriotten’. Hij slaat zijn blik ten hemel. Joubert kijkt naar de grond.

‘Goed, dit wat mijn geloofwaardigheid betreft. Collega’s, we zijn allemaal bang voor verandering. U weet dat Toffler heeft gezegd dat je de impact van veranderingen op de psyche van de mens nooit precies genoeg kunt schatten, maar uiteindelijk moeten wij de verandering sturen. De eerste blijk hiervan is dat ik u moet zeggen wat ik van u verwacht. Als ik u op de verandering voorbereid, kunt u ze makkelijker doorvoeren...’

Bennie Griessel slaat met de palm van zijn hand tegen zijn hoofd, net boven de slaap, alsof hij de raderen binnenin weer aan het tikken wil krijgen. De Wit merkt het niet.

‘Ik verwacht maar één ding van u, collega’s, en dat is succes. De minister heeft mij hier aangesteld omdat hij bepaalde verwachtingen koestert, en ik wil het soort inzet leveren waardoor ik aan die verwachtingen beantwoord.’

Hij steekt zijn wijsvinger in de lucht. ‘Ik zal proberen een klimaat te scheppen waarin u succes kunt behalen, en wel door gezonde, moderne bestuursprincipes en een opleiding in de jongste antimisdaadtechnieken. Maar wat verwacht ik van u? Wat is uw aandeel in het contract? Drie zaken...’

De wijsvinger krijgt twee vrienden die dramatisch voor De Wit worden opgehouden.

‘De eerste is loyaliteit. Tegenover de overheid en haar doelstellingen, tegenover de eenheid en de collega’s, en tegenover mij. De tweede is toewijding. Ik verwacht werk van gehalte. Geen negentig procent, maar honderd procent. Ja, collega’s, ook wij moeten streven naar honderd procent resultaat.’

De rechercheurs beginnen zich te ontspannen. De nieuwe man spreekt een nieuwe taal, maar de betekenis blijft dezelfde. Hij verwacht niets anders dan zijn voorgangers. Meer werk voor hetzelfde ondermaatse salaris. Resultaten, zodat zijn rug gedekt is en zijn kansen op promotie verzekerd. Ze zijn het gewend. Daar kunnen ze mee leven. Ook al was hij lid van het ANC.

Joubert haalt een rood pakje Winstons uit zijn zak en steekt er een op. Enkele anderen volgen zijn voorbeeld.

‘De derde is fysieke en geestelijke gezondheid. Collega’s, ik ben ervan overtuigd dat in een gezond lichaam een gezonde geest huist. Ik weet dat ik me op korte termijn onbemind zal maken, maar ik ben bereid het erop te wagen.’

De Wit verstrengelt zijn vingers achter zijn rug en recht zijn schouders, alsof hij een aanval verwacht. 'Ieder van u zal voortaan twee keer per jaar een medisch onderzoek ondergaan. Het resultaat blijft vertrouwelijk, tussen u en mij. Maar als de artsen zekere... tekortkomingen in uw fysieke conditie aantreffen, verwacht ik dat u hier iets aan zult doen.'

De handen komen achter zijn rug vandaan. De palmen keren zich naar voren, alsof hij een aanstormende aanvaller wil afweren.

'Ik weet het, ik weet het. Het was hetzelfde bij de Yard. Ik weet hoe moeilijk het voor u is om voortdurend fit te zijn. Ik ken uw stress, uw lange uren. Maar, collega's, hoe fitter u bent, hoe makkelijker u dit struikelblok zult overwinnen. Ik wil u niet persoonlijk aanvallen, maar er zijn er onder u met overgewicht. Er zijn er die roken en drinken...'

Joubert staart naar de sigaret in zijn hand.

'We zullen dit samen aanpakken. Samen uw levensstijl veranderen, u helpen uw zwakheden te overwinnen. Bedenk, collega's, dat u een afspiegeling van de overheid bent, u draagt haar beeld naar binnen en naar buiten uit, u bent ambassadeurs, pr-beambten. Maar het allerbelangrijkste is: u hebt een verantwoordelijkheid tegenover uzelf om uw lichaam en uw geest in stand te houden.'

Weer die aarzeling, om een gelegenheid tot applaus te scheppen. Joubert drukt zijn sigaret uit. Hij ziet dat Vos het hoofd in de handen laat zakken. Vossie rookt niet, maar hij heeft een bierpens.

'Goed,' zegt commissaris Bart de Wit, 'laat ons overgaan tot de orde van de dag.' Hij haalt een notitieboekje uit zijn jaszak tevoorschijn en opent het.

'Hoofdinspecteur Marcus Joubert... Waar is hoofdinspecteur Joubert?'

Joubert steekt zijn arm half in de lucht.

'Aha... zullen we dan nu maar formeel kennismaken, hoofdinspecteur. Is het Marcus? Noemt men u...'

'Mat,' zegt Joubert.

'Hoe?'

'Kokosmat,' zegt iemand aan de overkant van het vertrek en enkele rechercheurs lachen gedempt.

'Ze noemen mij Mat,' zegt Joubert luider. De Wit verstaat het verkeerd.

'Dank u, hoofdinspecteur. Hoofdinspecteur Max Joubert hier zal deze week het back-upteam leiden. Het bestaat uit inspecteur Leon Petersen, de brigadiers Louw en Griessel, hoofdagent O'Grady en de agenten Turner, Maponya en Snyman. Ik zal u allemaal leren kennen, collega's. Hoofdinspecteur Gerbrand Vos leidde het back-upteam tijdens de feestdagen. Hoofdinspecteur Vos, zijn er zaken die u wilt bespreken?'

Het professionele leven van een rechercheur van Berovingen en Moordzaken laat niet veel ruimte voor langdurig medeleven wanneer een collega de kluts kwijtraakt. Er is begrip, want het kan jou ook overkomen. Er is dankbaarheid omdat het jou niet overkwam. Het medeleven duurt een maand, soms twee maanden – tot de gevallen collega een blok aan het been wordt in de uitvoering van je plicht.

Twee leden van Berovingen en Moordzaken hebben hun medeleven met Mat Joubert twee jaar lang bewaard, ieder om zijn eigen redenen.

Voor Gerbrand Vos was het nostalgie. Hij en Joubert zijn samen als hoofdagent bij Berovingen en Moordzaken begonnen. Twee fonkelnieuwe sterren. Willie Theal heeft hen tegen elkaar uitgespeeld, laten wedijveren om steeds hogere onderscheidingen, maar ze zijn samen bevorderd tot brigadier, tot inspecteur. Ze werden de nationale helden van het politiekorps. De krant *Die Burger* heeft bij hun bevordering tot hoofdinspecteur ooit een luchtig artikel aan hen gewijd op de binnenpagina's. Aan hen beiden. De verslaggeefster was duidelijk onder de indruk. Hoofdinspecteur Vos is de extravert, de lange man met het engelengezicht, kuiltjes in de wangen en babyblauwe ogen. Hoofdinspecteur Joubert is de stille man, nog langer, met schouders die een deuropening kunnen vullen en het gezicht van een valk. 'Met bruine ogen die door je heen kunnen kijken,' schreef ze melodramatisch.

Toen kwam Lara's dood en Vos aanvaardde dat zijn collega niet meer kon wedijveren. Hij besloot te wachten tot Joubert het rouwproces had doorgeemaakt. Hij wacht echter nog altijd.

Joubert is bezig met de eerste zaak van die ochtend. Nog zeventien liggen er in drie stapeltjes op zijn bureau, geelgrijze SAP3-mappen die zijn leven ordenen. Hij hoort de resolute tred van Vos op de kale grijze vloertegels, hoort dat ze niet bij het kantoor ernaast stilhouden. Dan staat Vos in de deuropening, zijn stem gedempt, alsof De Wit in de buurt is.

'Hier komt een heleboel stront van,' zegt hij. Gerbrand Vos gebruikt taal als een stomp voorwerp.

Joubert knikt. Vos gaat op een van de blauwgrijze overheidsstoelen zitten. 'Patriotten. Patriotten. Jezus, het doet mijn bloed koken. En Scotland Yard. Wat weet Scotland Yard van Afrika, Mat? En die shit over medische onderzoeken. En dat *u*. Heb jij wel eens gehoord van een BO die u zegt tegen zijn mensen?'

'Hij is nieuw, Vos. Het zal wel overwaaien.'

'Hij wil ons spreken. Hij is net bij me langs geweest in de theepauze. Hij zei dat hij ons allebei afzonderlijk wil spreken. Ik moet nu,' Vos kijkt op zijn horloge, 'bij hem zijn. Jij bent de volgende. We moeten samenspannen, Mat. Wij zijn de hoogste twee in rang. We moeten de klootzak van meet af aan op

z'n nummer zetten. Heb jij gehoord wat hij over fit-zijn zei? Ik zie ons al iedere ochtend fitnesssen op het parkeerterrein.'

Joubert glimlacht even. Vos staat op. 'Ik kom je roepen als ik klaar ben. Maar onthoud: we moeten samenspannen, als Boeren. Al zijn we geen verdornde patriotten.'

'Toe maar, een en al strooplikerij, Mat,' zegt Vos als hij vijfendertig minuten later weer binnenkomt. 'Hij verwacht je. Heel vriendelijk en vol praatjes.'

Joubert zucht, trekt zijn jasje aan en loopt door de gang. Commissaris Bart de Wit heeft het kantoor van Willie Theal overgenomen en er zijn kantoor van gemaakt, ziet Joubert als hij aanklopt en binnengevraagd wordt.

De groepsfoto's aan de muur zijn weg. Het vuile groene kleed op de vloer is weg, de sierlijke kamerplant in de hoek is verdwenen. Er hangen nu drie diploma's aan de pasgeverfde witte muur. De vloer is met een politieblauw kleed bedekt en in de hoek staat een lage tafel waarop een standaardje is gezet. De tekst luidt: IK KIES ERVOOR OM NIET TE ROKEN. Op het bureau staat een lijst met vier foto's: een vrouw met een zwaar brilmontuur glimlacht, een tienerzoon met de neus van pa, een tienerdochter met een zwaar brilmontuur. De andere foto is er een van De Wit met de minister van Justitie.

'Ga zitten, hoofdinspecteur, ga zitten,' zegt De Wit en hij wijst naar een grijsblauwe stoel. Hij gaat ook zitten. Er verschijnt een zweem van een glimlach.

Dan schuift hij een dik bruin personeelsdossier naar zich toe en slaat het open. 'Wat zei je? Men noemt je Max?'

'Mat.'

'Mat?'

'Het zijn mijn initialen, commissaris. Ik heet Marcus Andreas Tobias. M.A.T. Mijn vader heeft me zo genoemd.' De stem van Joubert is zacht, geduldig.

'Aha... Je vader. Ik zie dat hij ook politiemann was.'

'Ja, commissaris.'

'Nooit officier geweest?'

'Nee, commissaris.'

'Aha...'

Een ongemakkelijke stilte. Dan neemt De Wit het personeelsdossier op.

'Ik zal er geen doekjes om winden, hoofdinspecteur. Niet om mijn beleid, en ook niet om mijn werk. Ik zal oprecht en eerlijk zijn. Het gaat niet goed met jou sinds de dood van je vrouw.'

De glimlach op het gezicht van De Wit past niet bij de ernst in zijn stem. Het brengt Mat Joubert in verwarring.

'Zij was ook bij de politie, toch?'

Joubert knikt. Hij vraagt zich af wat de man tegenover hem weet. Zijn maagspieren trekken samen en in zijn hoofd slaan deuren dicht, bij wijze van voorzorgsmaatregel.

‘Zij is gedood tijdens de uitoefening van haar plicht?’

Weer knikt Joubert. Zijn polsslag versnelt.

‘Tragisch. Maar met alle respect, hoofdinspecteur, sindsdien gaat het slecht met jou.’ Hij kijkt weer in het dossier. ‘Een ernstige disciplinaire waarschuwing en twee petitie van onderofficieren. Een daling van het aantal opgeloste misdaden...’

Joubert kijkt naar de foto van De Wit met de minister. De minister is een halve meter langer. Allebei glimlachen ze breed. Het is een scherpe foto. Je kunt de moedervlek zien.

‘Wil je hier iets over zeggen, hoofdinspecteur?’

De rare glimlach op het gezicht van De Wit maakt Joubert zenuwachtig.

‘Alles zit in het dossier, commissaris.’

‘De disciplinaire zaak.’ De Wit leest hem het document voor. ‘De Wasserman-zaak. Je hebt toen geweigerd een verklaring af te leggen...’ Hij wacht tot Joubert reageert. De stilte duurt.

‘Alles zit in het dossier, commissaris. Ik heb geen verklaring afgelegd, omdat de verklaring van brigadier Potgieter correct was.’

‘Je hebt je dus schuldig gemaakt aan onbetamelijk gedrag?’

‘Volgens het boekje wel, commissaris.’

‘En de twee petitie van zeven onderofficieren, omdat ze niet meer met jou in het back-upteam willen werken?’

‘Ik kan het hun niet kwalijk nemen, commissaris.’

De Wit leunt achterover in zijn stoel, een topman. ‘Ik hou van jouw eerlijkheid, hoofdinspecteur.’

Joubert verbaast zich over de manier waarop de man tegelijk kan praten en glimlachen.

‘Maar ik weet niet of het zal volstaan om je hachje te redden. Zie je, hoofdinspecteur, dit is het nieuwe Zuid-Afrika. We moeten allemaal onze duit in het zakje doen. Goed zijn, of weggaan. Er zijn mensen uit achtergebleven gemeenschappen die moeten kunnen opklimmen. Ook bij de politie. We zullen om sentimentele redenen geen afgebrande mensen op officiersposten handhaven. Begrijp je me?’

Joubert knikt.

‘Dan is er de kwestie van mijn aanstelling. De druk is groot. Niet alleen op mij, ook op de nieuwe regering. Iedereen kijkt en wacht op fouten. De blanken willen graag dat de zwarte regering fouten maakt, want dan kunnen ze zeggen: We hebben het toch gezegd.’

De Wit leunt voorover. De glimlach wordt breder.

‘Hier bij mij zullen er geen fouten zijn, hoofdinspecteur. Begrijpen we elkaar?’

‘Ja, commissaris.’

‘Je bent goed, of je kunt gaan.’

‘Ja, commissaris.’

‘Vraag je af, hoofdinspecteur, of je een winnaar bent. Dan zul je hier altijd welkom zijn. Vraag het je af.’

‘Ja, commissaris.’

De Wit zucht diep, glimlach of geen glimlach.

‘Jouw eerste medisch onderzoek is morgenmiddag om 14.00 uur. En nog een laatste dingetje: de politie heeft vanaf dit jaar twee klinische psychologen in dienst genomen voor de manschappen die hulp nodig hebben. Ik heb jouw dossier doorverwezen. Ze zullen iets van zich laten horen. Misschien morgen al. Sterkte toegewenst, hoofdinspecteur.’